

DZĪVES AUGŠUPEJAI

VISU ZEMJU PROLETARIĒŠI, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1948. G.

15. FEBRUARĪ

Nr. 7 (161)

Par V. Muradeli operu «Lielā draudzība»

VK(b)P CK 1948. GADA 10. FEBRUARA LĒMUMS

LK(b)P Centralās Komitejas 19. plenums, kas apsprieda jautājumus par piecādes izpildīšanu četros gados un par sagatavošanos 1948. gada pavasara sējai. Padomju Latvijas darba ļaužu, visas latviešu tautas uzmanību saasināja svarīgiem jautājumiem, no kuru sekmīgas atrisināšanas atkarāsies, cik straujami soļiem ies uz priekšu visas mūsu dzīves attīstība pa lielo ciņu un uzvaru ceļu pret cilvēces lielajiem mērķiem — komunismam.

Plenums izvirza veselu virkni uzdevumu republikas saimnieciskajām, partijas un padomju organizācijām, kas tām veicami, lai sekmīgi atrisinātu daudz mūsu dzīves celtniecības jautājumu, kas šobrīd ir vissvarīgākie padomju tautas ciņā par materiāli un kultūrali bagātu dzīvi. Republikas partijas organizācijas, fabriku, rūpniecību, uzņēmumu strādnieki, kalpotāji, inženier tehniskie darbinieki, sovchozu un kolchozu zemnieki un strādnieki, apsprieduši plenuma lēmumus, solidarizējās ar tiem un uzskata ciņu par piecādes izpildīšanu četros gados, kā arī savlaicīgu sagatavošanos šī gada pavasara sējai un tās veikšanu par sava darba galvenajiem uzdevumiem.

Tas nozīmē, ka arī latviešu padomju literatūras un mākslas darbiniekiem kopā ar visu tautu jāieklaujas to uzdevumu veikšanā, kādi šobrīd ir svarīgākie un galvenie mūsu tautas dzīvē, jo padomju literatūra un māksla ir padomju tautas dzīves neatņemama sastāvdaļa un tai nav citu uzdevumu kā tikai tie, kādus veic visa tauta. Tie ir cildeni uzdevumi, kādu nav un kādus nespēj veikt neviena cita literatūra un māksla pasaulē.

Latviešu padomju rakstnieki un mākslas darbinieki ar savu līdzšinējo radošo darbību aktīvi palīdzējuši republikas darba ļaudīm Staļina pēckara piecādes darba plānu izpildīšanā. Radīta virkne darbu literatūrā ar laikmetīgu padomju dzīves tematiku. Vilis Lācis romanā «Vētra» rāda latviešu tautas varonīgo ciņu par padomju iekārtu. Anna Sakse romanā «Pret kalnu» tēlo mūsu republikas laukus ceļā uz socialismu, šī gājiena tālākais posms parādīts Annas Brodeles lugā «Upesciema pavasaris». Aktualas rūpniecības temas ievērojami idejiski mākslinieciskā līmenī risina Valdis Lukss poemā «Rita sāk dzīvot», Arvids Grigulis un Jūlijs Vanags lugās «Māls un porcelāns» un «Satikšanās krastā». Radītas daudzas dzejas, gleznas, dziesmas un simfonijas par mūsu dzīves celtniecību pilsētā un laukos — mākslas darbi, kas rāda padomju cilvēka darba entuziasmu, viņa socialistiskās apziņas pieaugumu, iedvesmo uz jauniem sasniegumiem.

Pagājušā gada beigās Leningradas strādnieki pirmie vērsās pie visiem Padomju Savienības darba ļaudīm ar patriotisko aicinājumu izpildīt Staļina pēckara piecādi četros gados. Šim aicinājumam pievienojās arī Padomju Latvijas uzņēmumu, fabriku, rūpniecību strādnieki, savukārt apsoloties veikt piecādi savās darba vietās četros un vēl mazāk gados. Arī Latvijas padomju rakstnieki ieslēgušies šai lielajā patriotiskajā kustībā. Latvijas Padomju rakstnieku savienības biedru pilnsapūcē pieņemts aicinājums visiem republikas mākslas, zinātnes un kultūras darbiniekiem ar savu radošo darbu palīdzēt mūsu strādniekiem veikt vēsturisko apņemšanos, uzskatot to par katru kultūras darbinieka svētu pienākumu. Rakstnieki apņēmas ievērojami kāpināt sava radošā darba tempus, celt darbu idejiski māksliniecisko kvalitāti, iespējami pilnīgāk attēlojot tautas lielā staļiniskā laikmeta padomju cilvēku, viņa augstās morālās īpašības, viņa pašizliecību darbā, apņēmas līdz Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 31. gadadienai nodot Valsts izdevniecībai visus plānā paredzētos darbus, kā arī virs plāna uzrakstīt jaunus stāstus, romanus, lugas, poēmas, kino scenārijus, mākslinieciskus aprakstus, dziesmu tekstus u. t. t. par mūsu padomju dzīves celtniecības aktualām temām.

Tācu tas ir tikai sākums. Latviešu padomju rakstniecībā un jo vairāk pārējās mākslas nozarēs — tēlojot māksla, muzika, arhitektūra, visumā atpaukšot no tā straujā gājiena uz jaunām darba, dzīves un sadzīves formām, kāds patlaban noris Latvijas pilsētās, laukos, katra cilvēka apziņā. Nekādi nevar apmierināt stāvoklis aktualās prozas žanrā — mums gandrīz pilnīgi trūkst stāstu, māksliniecisko aprakstu par atsevišķām rūpniecības, fabrikām, MTS, kolchoziem, piecādes pirmirdniekiem visās dzīves nozarēs. Publicētie dzejoļi bieži vien pārāk sekli, pavirši, nepilnīgi skar svarīgas temas, no malā stāvētāja vai garāmģājēja pozīcijas apjūsmojot mūsu strādnieku un zemnieku varonīgo darbu, pārāk maz ir gleznu, grafiku, skulptūru, simfoniju, kas pilnā augumā parādītu padomju cilvēku; masu dziesmu, kas ieietu tautā kā nepieciešama dzīves sastāvdaļa darbā un atpūtā, iedvesmot uz jauniem nodomiem, jaunu darba varonību.

Izpildot LK(b)P Centralās Komitejas 19. plenuma lēmumus, visu radošo organizāciju uzdevumus saasināt savu biedru uzmanību plenumā pieņemtajiem lēmumiem par darba ļaužu uzdevumiem ciņā par piecādes izpildīšanu četros gados Latvijas PSR rūpniecībā un transportā un par sagatavošanos 1948. gada pavasara sējai un tās sekmīgu veikšanu, nolūka rast jaunus idejiskus un mākslinieciski augstvērtīgus darbus par rūpniecības un lauku temām, darbus, kas cildinātu piecādes plāna izpildes pirmirdniekus rūpniecībā un socialistiskā sektora iniciatorus Padomju Latvijas laukos, izceltu padomju cilvēka lielo dzimtenes patriotismu, parādītu partijas mobilizējošo un vadošo lomu dzīves celtniecības procesā.

Sādi darbi nevarēs rasties kabinetos pie rakstāmgaldiem vai audekļiem vien. Dzīvi, tik lielu, kāda tā ir pie mums šodien, nevar izdomāt nekāda fantāzija — tā jāredz, jāiepazīst, jāizprot, jāpārdzīvo līdz ar tiem darba ļaužu tūkstosiem, kas pašizliecīgā darbā cel šo dzīvi. Sādi darbi varēs rasties, radošajām organizācijām diendienā stiprinot saites ar rūpniecību, fabrikām, kolchoziem, organizējot šim nolūkam rakstnieku, mākslas darbinieku brigādes, radošos komandējumus, satiekšanās ar rūpniecības pirmirdniekiem, novatoriem, stachanoviešiem, kolchozu iniciatoriem.

Mūsu vadošajiem literatūras un mākslas izdevumiem — žurnālam «Karogs» un laikrakstam «Literatūra un Māksla» drosmīgāk jāorganizē mākslas darbinieki to uzdevumu veikšanai, kādi izriet no partijas lēmumiem par piecādes izpildīšanu četros gados, par sagatavošanos šī gada pavasara sējai un tās veikšanu, lai tie neatpaliktu no dzīves, lai ietu ar to ne tikai kopolsi, bet soli pa priekšu, iedvesmot, vestu, aicinātu. Kā «Karogam», tā «Literatūrai un Mākslai» vispirmām kārtām jāorganizē un jāievieto stāsti, apraksti, dzejas par rūpniecības un lauku temām, parādīt un popularizējoši cilvēkus, kas jau izpildījuši savus piecādes plānus, darba zemniekus, kas nostājušies uz kolektīvās saimniecības ceļu, pārvarējuši «sava kaktiņa, sava stūriņa» ideoloģiju.

Rakstnieku savienības valdei laiks sākt sistemātiski pārbaudīt un kontrolēt, kā katrs rakstnieks pilda savu solījumu par jaunu darbu radīšanu, tādā darbu, kas palīdzētu mūsu piecādes cēlījiem pilsētās un laukos, vajadzības gadījumā sniegt nepieciešamo palīdzību un atbalstu. Darba ļaudīm ir pilnīgas tiesības prasīt arī no pārējām mākslas organizācijām un to biedriem, — komponistiem, tēlotājiem māksliniekiem, arhitektiem, ar kādiem darbiem viņi domā ieslēgties visas tautas lielajā celtniecības darbā un kad varēs tos sagaidīt.

Lai darbi, ko no mums šodien prasa partija, tauta, visa mūsu dzīve idejiski un mākslinieciski atbilstu padomju cilvēka pieaugušajam apziņas un kultūras līmenim, lai tie labāk, iespaidīgāk varētu pildīt lielos atbildīgos padomju literatūras un mākslas darba uzdevumus palīdzēt tautai viņas lielajā dzīves pārveidošanas un celtniecības darbā, katra rakstnieka un mākslas darbinieka uzdevums diendienā apgūt visu mākslu un zinību dzīvinošo pamatu — marksisma-leninisma teoriju, bez kuras neizprast mūsu dzīvē pašreiz noritoto procesu lielumu un dziļumu.

Lieli un atbildīgi ir uzdevumi, kas šodien veicami padomju rakstniekiem, māksliniekiem, zinātnes un kultūras darbiniekiem ciņā par mūsu padomju dzīves augšupeju. Katra Latvijas padomju rakstnieka, mākslinieka, zinātnes un kultūras darbinieka goda lieta attaisnot partijas un tautas gaidas un uzticību.

LK(b)P CK 19. plenuma lēmumi un rakstnieku uzdevumi

Sā gada 11. februārī notika Latvijas Padomju rakstnieku savienības partijas pirmorganizācijas sapulce, kas apsprieda uzdevumus, kādi veicami latviešu padomju rakstniekiem sakarā ar LK(b)P CK 19. plenuma lēmumiem «Par republikas partijas organizācijas uzdevumiem ciņā par ceturtās piecādes izpildīšanu četros gados Latvijas PSR rūpniecībā un transportā» un «Par sagatavošanos 1948. gada pavasara sējai un tās veikšanu». Referēja partijas pirmorganizācijas sekretars b. I. Muižnieks. Atzīmējot latviešu padomju literatūrā pagriezienu uz laikmetīgo tematiku, b. Muižnieks uzsvēra, ka tajā tomēr ir vēl daudz trūkumu, ka maz vēl ir tādu darbu, kas ar lielu idejisku un māksliniecisku spēku radītu mūsu šodienas dzīvi un tās veidotāju — padomju cilvēku. Partijas pirmorgani-

zācija atzīst, ka latviešu padomju rakstnieku galvenais uzdevums šodien ir ar savu daiļradi palīdzēt Padomju Latvijas darba ļaudīm veikt grandiozas piecādes uzdevumus četros gados, parādīt tos lielos procesus, kādi pašreiz noris Padomju Latvijas laukos, tiem pārejot uz socialistisko saimniekošanas veidu.

Debatēs piedalījās bb. Fr. Rokpeinis, K. Krauliņš, J. Šūmanis, K. Ozoliņš, A. Peļše. Biedrs Peļše uzsvēra, ka nepieciešams stiprināt rakstnieku saites ar rūpniecību, fabrikām, kopsaimniecībām, organizējot brigādes, izmantojot radošos atvaļinājumus.

Sapulce uzdeva bb. Muižniekam, Krauliņam, Loganovskim izstrādāt rezolūciju, kurā formulēt rakstnieku uzdevumus, kas izriet no LK(b)P CK 19. plenuma lēmumiem.

VK(b)P CK uzskata, ka opera «Lielā draudzība» (V. Muradeli muzika, G. Mdivani librets), ko PSR Savienības Lielais teātris uzveda Oktobra revolūcijas 30. gadadienas svētkos, ir kā muzikālā, tā arī sīzeta ziņā pelāms, nemāksliniecisks darbs.

Operas galvenie trūkumi slēpjas vispirms operas muzikā. Operas muzika neizteiksmīga, nabaga; tāni nav nevienas melodijas vai ārijas, kas paliktu atmiņā. Tā ir jucekliņa un disharmoniska, viscaur izveidota no disonancēm, no skaņu savienojumiem, kas dzirdei griezīgas. Atsevišķas vietas un skatus, kas pretendē uz melodiskumu, pēkšņi pārtrauc nejauks troksnis, kas pilnīgi svešs normalai cilvēka dzirdei un nomāc klausītāju. Muzikas pavadijums nav organiski saistīts ar darbības attīstību uz skatuves. Operas vokālā daļa — kora, solo un ansambļa dziedājumi — rada nožēlojamu iespaidu. Sakarā ar visu to orķestra un dziedotņu iespējas paliek neizmantotas.

Komponists nav izmantojis to bagātību, kāda ir tautas melodijās, dziesmās, dziedājumos un deju motīvos, ar kuriem tik bagāta PSRS tautu daiļrade, un it īpaši tautu daiļrade Ziemeļkaukāzijā, kur noris operas darbība.

Dzīdāmie pēc muzikas viltus «originalitātes», komponists Muradeli neievēroja labākās tradīcijas un pieredzi, kas raksturīgas klasiskajai operai vispār un it īpaši krievu klasiskajai operai, kura izceļas ar dziļu iekšējo saturu, melodiju bagātību un diapazona plašumu, tautiskumu, daiļo, jauko un skaidro muzikas formu, kas krievu operu padarījuši par vislabāko operu pasaulē, par plašo tautas slāņu iemīļotu un tiem saprotamu muzikas žanru.

Vēsturiski neista un samākslota ir operas fabula, kas pretendē attēlot ciņu par padomju varas nodibināšanu un tautu draudzību Ziemeļkaukāzijā laikā no 1918.—1920. gadam. No operas rodas nepareizs priekšstats, it kā Kaukāzijas tautas, kā gruziņu un osētīni, tāni laikā būtu dzīvojuši naidā ar krievu tautu, kas ir vēsturiski nepareizi, jo nodibināt tautu draudzību Ziemeļkaukāzijā tāni laikā traucēja ieguši un šķērvi.

VK(b)P CK uzskata, ka Muradeli operas neveiksme ir maldīgā un padomju komponista daiļradē kaļīgā formalistiskā ceļa rezultāts, uz kura nostāties b. Muradeli.

Kā parādījusi VK(b)P Centralajā Komitejā sarīkotā padomju muzikas darbinieku apspriedē, Muradeli operas neveiksme nav atsevišķs gadījums, bet cieši saistīta ar mūsdienu padomju muzikas neapmierinošo stāvokli, ar formalistiskā virziena izplatīšanos padomju komponistu vidū.

Jau 1936. gadā, sakarā ar D. Sostakoviča operas «Meenskas aprīņa ledija Makbeta» parādīšanos, VK(b)P CK organā «Pravda» tika asi kritizēti pretautiskie, formalistiskie kropļojumi D. Sostakoviča daiļradē un atmāskots, cik kaļīgs un bistams šis virziens padomju muzikas attīstības liktenim. «Pravda», rakstīdama pēc VK(b)P CK norādījuma, skaidri formulēja prasības, kādas padomju tauta stāda saviem komponistiem.

Neraugoties uz šiem brīdinājumiem, kā arī pretēji norādījumiem, kādus VK(b)P Centralā Komiteja deva savos lēmumos par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad», par kino filmu «Lielā dzīve», par drammas teatru repertuaru un pasākumiem uz izlabošanu, — padomju muzikā nenotika nekādi pārkārtojumi. Atsevišķi dažu padomju komponistu panākumi jaunu dziesmu radīšanā, kuras guva atsaucību un plašu popularitāti tautā, kā arī atsevišķi panākumi muzikas radīšanā kino filmām u. t. t., nemaina kopējo ainu. Sevišķi slikts stāvoklis ir simfoniskās un operu muzikas radīšanas laukā. Runa ir par komponistiem, kas seko formalistiskam, pretautiskam virzienam. Šis virziens vispārīgāk izpaužas tādu komponistu kā b. b. D. Sostakoviča,

S. Prokofjeva, A. Chačaturjana, V. Šebalīna, G. Popova, N. Mjaskovska u. c. darbos, kuru daiļradē sevišķi uzskatāmi pārstāvēti formalistiskie kropļojumi, antidemokrātiskās tendences muzikā, kas svešas padomju tautai un tās mākslinieciskajai gaumei. Tādas muzikas raksturīgas pazīmes ir klasiskās muzikas pamatprincipu noliegšana, atonalitātes, disonances un disharmonijas sludināšana, kuras it kā paužot «progresu» un «jauninājumus» muzikas formas attīstībā, atteikšanās no tādiem svarīgākajiem skaņdarba pamatiem, kāda ir melodija, aizraušāns ar jucekliem, neiropatiskiem skaņu savienojumiem, kas muziku pārvērš kakofonijā, chaotiskā skaņu sablīvējumā. Šī muzika stipri atgādina mūsdienu Eiropas un Amerikas modernistiskās buržuāziskās muzikas garu, kas atspoguļo buržuāziskās kultūras marasmu, skaņu mākslas pilnīgu noliegšanu, tās strupceļu.

Būtiska formalistiskā virziena pazīme ir arī atteikšanās no polifonās muzikas un dziedājuma, kuru pamatā vairāku patstāvīgu melodiju līniju vienlaicīgā saskaņošana un attīstība, un aizraušāns ar vienmuļu muziku un dziesmu unisonā, bieži vien bez vārdiem, ar to pārkāpjot mūsu tautai raksturīgo daudzbalssīgo muzikāli vokālo sabalsojumu un padarot muziku nabadzīgu un dekadentu.

Saminot krievu un rietumu klasiskās muzikas labākās tradīcijas, noraidot šīs tradīcijas kā it kā «novecojušas», «vecmodīgas», «konservatīvas» un komponistus, kas mēģina pēc labākās apziņas apgūt un attīstīt klasiskās muzikas pamēmus, augstprātīgi dēvējot par «primitīvu tradicionālisma» un «epigoniskām» plekrtījēm, — daudzi padomju komponisti, dzīdāmie pēc maldīgi izprastiem jauninājumiem, savā muzikā atrāvās no padomju tautas prasībām un mākslinieciskās gaumes, ieslēdzās specialistu un muzikas gardēžu šaurajā pulciņā, pazemīnāja muzikas lielo sabiedrisko lomu un sašaurināja tās nozīmi, aprobežojot to ar estētiskās baudas kāro individualistu samaitātās gaumes apmierināšanu.

Formalistiskais virziens padomju muzikā izraisīja vienā daļā padomju komponistu vienpusīgu aizraušāns ar sarežģītām instrumentālās simfoniskās bezteksta muzikas formām un pamudināja viņus atstāt novārtā tādas muzikas žānrus kā operu, kora muziku, populāru muziku nelieliem orķestriem, tautas instrumentiem, vokāliem ansambļiem u. t. t.

Viss tas neizbēgami noved pie tā, ka zūd vokālās kultūras un dramaturģijas meistarības pamati un komponisti atradinās rakstīt tautai; par to liecina fakts, ka pēdējā laikā nav komponēta neviena padomju opera, kas atrāstos krievu klasiskās operas līmenī.

Dažu padomju muzikas darbinieku atraušāns no tautas nonāca tik tālu, ka viņu vidū izplatījās satrumējusi «teorija», ar kuru izskaidro, ka tauta nesaprot daudz mūsdienu padomju komponistu muziku tādēļ, it kā tauta vēl «neesot nobriedusi», lai saprastu viņu sarežģīto muziku, ka viņa saprātis to pēc gadu simteņiem un ka nav ko samulst, ja daži skaņdarbi neatrod klausītājus. Šī viscaur individualistiskā, pašā saknē pretautiskā teorija vēl vairāk pamudināja dažus komponistus un muzikas teoretikus norobežoties no tautas, no padomju sabiedrības kritikas un ieslēgties savā čaulā.

Visu šo un tam līdzīgo uzskatu kultivēšana stipri kaļtē padomju skaņu mākslai. Būt ieceltīgiem pret šiem uzskatiem nozīmē izplatīt padomju muzikālās kultūras darbiniekos tai svešās tendences, kas noved pie strupceļa muzikas attīstībā, pie skaņu mākslas likvidācijas.

(Turpinājums 2. lapas pusē)

S. g. 12. un 13. februārī Rīgā notika Rīgas pilsētas darba ļaužu deputātu padomes 1. sesija. Uzņēmumā: mākslas darbinieki sežu zālē. Pirmajā rindā no labās V. Krampe, A. Jansons, A. Liepiņš

Par V. Muradeli operu «Lielā draudzība»

VK(b)P CK 1948. GADA 10. FEBRUĀRA LĒMUMS

(Turpinājums no 1. lapa pusē)

Maldīgais, prettattiskais, formalistiskais virziens padomju muzikā kaitīgi ietekmē arī jaunu skaņražu apmācīšanu un audzināšanu mūsu konservatorijās, un pirmkārt, Maskavas konservatorijā (direktors b. Sebalins), kur dominē formalistiskais virziens. Studentus nemāca cienīt krievu un rietumu klasiskās muzikas labākās tradīcijas, neaudzina viņos mīlestību uz tautas daiļradi, uz demokrātiskajām muzikas formām. Daudzu konservatoriju audzēkņu daiļrade ir D. Sostakoviča, S. Prokofjeva un citu komponistu muzikas akls atdarinājums.

VK(b)P CK konstatē pilnīgi neciešamo padomju muzikas kritikas stāvokli. Starp kritiķiem vadošo vietu ieņem krievu realistiskās muzikas pretinieki, dekadentās, formalistiskās muzikas piekritēji. Katru kārtējā Prokofjeva, Sostakoviča, Mjaskovska un Sebalina skandāru šie kritiķi pasludina par «padomju muzikas jaunu iekarojumu» un daudzina šajā muzikā subjektīvu, konstruktīvu, gaļējo individualismu, profesionālo izteiksmes smagumu, t. i. tiesi to, kas jākritizē. Tai vietā, lai satricētu kaitīgos, socialistiskā realisma principiem svešos uzskatus un teorijas, muzikas kritiķi pati veicina to izplatīšanu, slavējot un pasludinot par «vadošajiem» tos komponistus, kas savos skandāros iemieso daiļrades maldīgās nostādnes.

Muzikas kritiķi neizsaka vairs padomju sabiedrības domas, tautas domas un pārvērtusies atsevišķu komponistu domu paudējā. Daži muzikas kritiķi principāli objektīvas kritikas vietā draudzīgu attiecienu dēļ sāk iztapt un dievināt tos vai citādus muzikas līderus, visādi cildinot viņu skandārus.

Viss tas nozīmē, ka vienā daļā padomju komponistu vēl nav izskaustas buržuāziskās ideoloģijas paliekas, kuras baro mūsdienu Rietumeiropas un Amerikas dekadentās muzikas ietekme.

VK(b)P CK uzskata, ka šis nelabvēlīgais stāvoklis padomju muzikas frontē izveidojies sakarā ar nepareizo līniju padomju muzikā, ko realizēja Mākslas lietu komiteja pie PSRS Ministru Padomes un Padomju komponistu savienības orgkomiteja.

Mākslas lietu komiteja pie PSRS Ministru Padomes (b. Črapčenko) un Padomju komponistu savienības orgkomiteja (b. Čačaturjans) neattīstīja vis padomju muzikā realistisko virzienu, kura pamatā ir — klasiskā mantojuma un it īpaši krievu muzikas skolas tradīciju milzīgās progresīvās lomas atzīšana, šī mantojuma izlietošana un tālāka attīstīšana, satūra bagātības saskaitošana ar mākslinieciski pilnīgu muzikālu formu, muzikas patiesīgums un realisms, muzikas dziļās organiskās saites ar tautu un tās muziku un dziesmām, augstā profesionālā māka, apvienota ar skandāru vienkāršību un saprotamību, — bet visa tā vietā

faktiski veicināja formalistisko, padomju tautai svešo virzienu.

Padomju komponistu savienības orgkomiteja pārvērtusies komponistu formalistu grupas ieroci, kļuvusi par formalistisko kropļojumu galveno pērēkli. Orgkomitejā radusies smagā atmosfēra, nav nekādu radošu diskusiju. Orgkomitejas vadītāji un muzikas teoretīķi, kas pulcējas ap viņiem, līdz apnikumam slāvē antirealistiskos, modernistiskos skandārus, kas nepelna atbalstu, bet darbi, kas izejas ar savu realistisko raksturu, ar savu tieksmi turpināt un attīstīt klasisko mantojumu, tiek pasludināti par otršķirīgiem, paliek nepamāniti un tiek nopaļāti. Komponisti, kas dīžojas ar saviem «jauninājumiem», ar savu «archirevolucionarismu» muzikā, savā darbībā orgkomitejā uzstājas kā galīgi atpalikušā un sapeļējušā konservatīvisma aizstāvi, ar augstprātīgu neiecietību izturēdamies pret vismazākajiem kritikas izpauddiem.

VK(b)P CK uzskata, ka tāds stāvoklis un tāda attieksme pret padomju tautas muzikas uzdevumiem, kādi izveidojušies Mākslas lietu komitejā pie PSRS Ministru Padomes un Padomju komponistu savienības orgkomitejā, turpmāk vairs nav ciešami, jo tie ārkārtīgi kaltē padomju muzikas attīstībai. Pēdējos gados padomju tautas kulturalās prasības un mākslinieciskās gaumes līmenis sevišķi audzis. Padomju tauta gaida no komponistiem augstvērtīgus un idejiskus skandārus visos žanros — operas, simfoniskā muzikā, dziesmu jaunradē, koru un dejas muzikā. Mūsu valsti komponistiem dotas neaprobežotas iespējas daiļradei un radīti visi nepieciešamie apstākļi muzikas kultūras patiesam uzplaukumam. Padomju komponistiem ir tāda auditorija, kādu pagatūnē nekad nav pazinīs neviens komponists. Būtu nepiedodami neizmantot visas šīs jo bagātīgās iespējas un neievirzīt savu daiļradi pareizā realistiskā ceļā.

VK(b)P CK nolemj:

1. Nosodīt formalistisko virzienu padomju muzikā kā prettattisku un tādu, kas patiesībā ved pie muzikas likvidēšanas.

2. Uzdot CK propagandas un agitācijas pārvaldei un Mākslas lietu komitejai panākt stāvokļa uzlabošanu padomju muzikā, šajā CK lēmumā minēto trūkumu likvidēšanu un padomju muzikas attīstību realistiskā virzienā.

3. Aicināt padomju komponistus visā pilnībā apzināties augstās prasības, kādas padomju tauta stāda muzikas daiļradei, un, novācot no sava ceļa visu, kas vājina mūsu muziku un kavē tās attīstību, nodrošināt tādu daiļrades darba kāpinājumu, kas ātri virzīs uz priekšu padomju muzikas kultūru un pamudinās visās muzikas daiļrades nozarēs radīt pilnvērtīgus, augstvērtīgus, padomju tautas cienīgus skandārus.

4. Atbalstīt attiecīgo partijas un padomju organu organizatoriskos pasākumus, kuru mērķis uzlabot muzikas lietu.

GATAVOJOTIES PADOMJU ARMIJAS 30. GADADIENAI

IZSTĀDES

Republikas muzeji, mācības iestādes, bibliotēkas, tautas nami, klubi, kinoteātri, visi darba laudis gatavojas svētnīgi atzīmēt Padomju Armijas 30. gadadienu.

Latvijas PSR Valsts Revolucionāras muzejs tuvākajās dienās atklās izstādi. Vairāki simti fotodokumentu, schemu, diagramu apmeklētājus iepazīstinās ar varonīgās Padomju Armijas slaveno uzvaru ceļu: ar tās dzimšanu, cīņām pilsoņu kara frontēs, ar mierīgās celtniecības gadu dzīvi un Padomju Armijas varonīgajām kaujām Tēvijas karā.

Izstādes apmeklētāji redzēs dekretu fotokopiju ar Ļeņina parakstu par Sarņanās Armijas dibināšanu. Frontu schemu fotokopijas rādīs, kādas frontes

pilsoņu kara laikā apmeklēja biedrs Stalins.

Atsevišķi stendi vēltiti latviešu sarkano strēlnieku cīņu gaitām pilsoņu karā un latviešu gvardes divīzijas cīņām un partizāniem Lielajā Tēvijas karā.

Appabala virsnieku namā būs organizēta Padomju Armijai vēltītu mākslas darbu izstāde. Literatūras izstāde Valsts bibliotēkā iepazīstinās skatītājus ar padomju literatūru, kas atspoguļo Padomju Armijas slaveno kauju ceļu.

Rīgas kinoteātros demonstrēs filmas: «Dienas un nakts», «Pulksten sešos vakarā pēc kara», «Lielais lūzums» u. c. un dokumentālās filmas, kas atspoguļo Tēvijas kara norisi.

KONCERTI

Latvijas PSR Valsts filharmonija nodibinājusi ciešas, pastāvīgas mākslinieciskās šefības saites ar Padomju Armijas daļām. Sakarā ar mūsu bruņoto spēku svētkiem — Padomju Armijas 30. gadadienu, šefības koncerti iegūst sevišķu nozīmi, tie kļūst par lielo svētku dienu skaistu, saturīgu papildinājumu.

Svētku sarīkojumu virknī ievadīja simfoniskais koncerts 1. februārī. Pagājušo piektdien notika koncerts «Padomju armija dziesmās».

Karavīru svētku kuplināšanai sagatavotas estrādes programmas, ar kurām Filharmonijas mākslinieki vairākkārt viesosies pie karavīriem.

Svētkus sagaidot, 21. februārī, pl. 20 koncertzālē, Amatū ielā 6, notiks svētnīgs koncerts, kurā piedalīsies Filharmonijas leģākie spēki. Līdzīgu koncertu Filharmonijas darbiniekiem un

šefības vienību karavīriem atkārtos 23. februārī.

Nav aizmirsti arī Tēvijas kara invalīdi. Viņiem vēltīts speciāls koncerts, kas notiks 19. februārī, pl. 20, Amatū ielā 6.

Sajos sarīkojumos iesaistīts viss Filharmonijas mākslinieciskais kolektīvs — Valsts koris, tautas instrumentu orķestris, simfoniskais orķestris un solisti. Vairākas brigades izbrauks arī ārpus Rīgas.

Lai paceltu mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumu līmeni un iestudētu paplašinātu programmu šefības daļās, Filharmonija tām no savu darbinieku vidus piekomandējusi vairākus māksliniekus.

Tīkpat ciešas saites ar karavīriem Filharmonijas vadība nodomājusi paturēt arī pēc lielajiem svētnīgiem.

Par laikrakstu „Literatura un Māksla”

LK(b)P CENTRALĀS KOMITEJAS PROPAGANDAS DAĻĀ

LK(b)P Centralās Komitejas propagandas daļā notika plašāka apspriede, kura apskatīja laikraksta «Literatura un Māksla» pēdējo divu mēnešu darbu.

Pagājušā gada 9. decembrī LK(b)P Centralās Komitejas birojs uzdeva rakstnieku un mākslinieku organizācijām pārveidot laikrakstu «Literatura un Māksla». Pēc Centralās Komitejas norādījumiem laikrakstam nav jānodarbojas vienīgi ar speciālu literatūras un mākslas jautājumiem, bet jākļūst par sabiedriski politisku laikrakstu, lai tas, sekojot «Literaturnaja gazeta» piemēram, ar savu ietekmi aptvertu plašus inteligences slāņus. Lai šo uzdevumu veiktu, tad laikraksta redakcijai uzdeva savā darbā plaši iesaistīt ievērojamus sabiedriskus un politiskus darbiniekus, rakstniekus, publicistus, māksliniekus un lasītājus.

Pēdējos divos mēnešos laikraksts pārveidojis savu ārējo izskatu, sācis runāt par jautājumiem, par kādiem tas līdz šim nerunāja (ražošanas, audzināšanas, starptautiskajiem un citi jautājumi), sācis vairāk pielietot kritikas ierocus. Bet, ja ieskatāmies laikraksta darbā tuvāk, tad redzam, ka redakcija (atbildīgais redaktors J. Jēkabsons-Grants) līdz šim Centralās Komitejas lēmuma realizēšanai piegājis formāli, bet ne pēc būtības un ka tās pašreizējais darbs stils neliecina par laikraksta dziļu pārskatīšanu.

Redakcija divu mēnešu laikā aktuālu jautājumu apgaismošanai, svarīgu problēmu risināšanai, literatūras un mākslas parādību vērtēšanai, kļūdu un nekārtību kritizēšanai dažādās dzīves nozarēs «nav paspējusi» plaši iesaistīt ne kompetentus un autoritatīvas personas, ne arī lasītājus. Tā vietā redakcija apmierinājusies ar autoriem, kuri gatavi rakstīt par visiem jautājumiem, bet nevienam jautājumam kā nākas nepārzina, kādēļ laikrakstā parādījušies gan plagiāti, gan mēģināšanās no viena uzskata uz otru, gan arī nemākulīgi savārstījumi par nopietnām literatūras un mākslas parādībām.

Tādas darbības rezultātā redakcija dziļas, nopietnas un principālas kritikas vietā sāka kritikas trokšņošanu, sāka paust tendenci kritizēt kritizēšanas dēļ. Tāda kritikas trokšņošana un kritizēšana kritizēšanas dēļ, pavirša kritika izpauddās rakstos «Teatra recenzijas recepte», «Latvijas Padomju rakstnieku savienība» u. c. Sajos un tiem līdzīgos rakstos patiesībā neko nekritizēja, neko neatklāja, neko nepierādīja, bet vienkārši apgalvoja un tādējādi savas «kritikas» rezultātā radīja nepareizas domas par Literatūras institūta vadību, par Izglītības ministrijas darbību, par Valsts

izdevniecību u. c., un nepacēla, neuzlaboja šo iestāžu darbu. Bet kritika, kura neko nepierāda, kuras nolūks nav uzlabot darbu un izskaust visus trūkumus, kritika, kura tikai «apgalvo», kaut arī asieni vārdiem, nav nopietns un asa kritiķis, bet gan trūka, nevajadzīga, nemarksistiska kritika.

Ar tukšu trokšņošanu laikrakstā ieviesās arī nopietnas principālas kļūdas. Tā rakstā «Kritika vai pilkšēšana» laikraksts noslīd līdz menševistiskiem spriedējumiem. Turpretim rakstā «Latvijas buržuāziskās literatūras apoloģija» nopietnu vērtējumu vietā izlīdzas ar ultrā «kreisām» frazēm. Bet šīs frazes vien nedod pareizu vērtējumu par Annu Brigaderi un pat aicina skolotājus atpakaļ pie buržuāzisko ideoloģu grāmatām.

Tā saucamās pārrunas laikraksta slēgās par Annas Sakses romanu «Pret kalnu» nevis puda cīņu par kolektīvizāciju, pret veco laiku paliekām cilvēku galvās, bet gan izvērtās par garlaicīgu spriedelēšanu, kura neko nenoskaidroja, neko nelerosināja un ne par ko necinājās. Šīs pārrunas liecināja, ka laikraksta redakcija nav nopietni domājusi par šīs cīņas kritikas organizēšanu.

Laikraksta redakcijas koleģija patiesībā nav izpildījusi savus uzdevumus, nav darbojusies kā redakcijas koleģija laikraksta tekošā darbā, bet visu uzticējusi redakcijas aparatam.

Tāpat Rakstnieku savienība un Rakstnieku savienības partijas pirmorganizācija nav sniegušas līdz šim reālu palīdzību «Literatūras un Mākslas» redakcijai. Ja Rakstnieku savienības partijas pirmorganizācija CK lēmumu par «Literatūras un Mākslas» pārveidošanu apsprieda tikai janvāra pirmajā pusē, t. i. vairāk nekā pēc mēneša, tad citas mākslinieku organizācijas, kuras arī piedalās šā laikraksta izdošanā, lēmumu nopietni vēl līdz šim nav apspriedušas. Patiesībā visām šīm organizācijām ne tikai jāapspriež CK biroja pagājušā gada 9. decembra lēmums, bet vienmēr jāapspriež un jāpārrunā jautājumi, kas attiecas uz «Literatūras un Mākslas» darbību, jākontrolē savu pārstāvju darbība redakcijas koleģijā, regulāri jānoklausās redakcijas koleģijas ziņojumi un jāpalīdz redakcijai piesaistīt plašu autoru aktīvu.

Tādi ir galvenie trūkumi un trūkumu novēršanas ceļi «Literatūras un Mākslas» darbā, uz kuriem norādīja apspriedē LK(b)P Centralās Komitejas propagandas daļā, lai turpmāk laikraksts varētu pilnā mērā realizēt LK(b)P Centralās Komitejas lēmumu.

Latvijas Padomju Rakstnieku Savienībā

Sakarā ar LK(b)P CK propagandas daļā notikušo laikraksta «Literatura un Māksla» atbildīgo redaktora b. J. Granta atskaiti par to, kā «Literatura un Māksla» izpildījis LK(b)P CK 1947. g. 9. decembra lēmumu (sk. «Preses biļetens» 1947. g. decembra numuram), un šīs atskaites apspriedēšanu Latvijas Padomju rakstnieku savienības valde šīs dienas apskatīja laikraksta «Literatura un Māksla» redakcijas darbību pēdējā laikā.

Ievērojot LK(b)P CK norādījumus un minētajā apspriedē izteikto kritiku par laikraksta «Literatura un Māksla» darbu, Latvijas Padomju rakstnieku savienības valde konstatēja, ka «Literatūras un Mākslas» redakcija pēdējā laikā gan padarījusi laikrakstu zināmā mērā politiski aktuālu, tomēr nav realizējusi LK(b)P CK 1947. gada decembra lēmumu, publicējusi vairākus kļūdainus rakstus, savā kritiķā nav ievērojuši bolševistisko principālīti, bet brīžiem noslīdējusi līdz padomju presē nepieļaujama neprecīpīlai polemikai, kurai nav nekā kopēja ar bolševistisko kritiku un paškritiku.

Sevišķi smagu kļūdu «Literatūras un Mākslas» redakcija izdarījusi, 1948. gada 1. februāra numurā ievietodama Latvijas Padomju rakstnieku savienības 29. janvāra biedru sapulces kroplainu un dezorientējošu atreferējumu. Atreferējums ieturēts ķengājošā tonī, sapulces gaitu un nolūkus attēlo pilnīgi ačgārnā. Sapulce apsprieda vairākus rakstnieku radošā darba principālus jautājumus, bet tie atreferējumā nav apgaismoti. Sapulce, starp citu, kritizēja arī atsevišķus LPSR Zinātņu Akadēmijas Literatūras un valodas institūta darbiniekus, uzdeva valdei palīdzēt institūta pētniecisko darbu oacelt vēl augstākā zinātniskā līmenī. RS valde atzīmēja tautas rakstnieka A. Upiša lēlos nopelnus ZA Literatūras un valodas institūta nodibināšanā

un vadībā, kur viņš ieguldījis ievērojamu darbu un pūles, lai mūsu tautas literatūras vēsturi izpētītu, pamatojoties uz maksimāli ienīsmā principiem. ZA Literatūras un valodas institūta uzdevums ir pētīt padomju literatūru, tās attīstību, perspektīvas un agrāko laiku literatūras atstāto mantojumu.

«Literatūras un Mākslas» 1. februāra numurā ievietotais atreferējums neatsež lietiski, principāli trūkumus ZA Literatūras un valodas institūta darbā, tāpēc Rakstnieku savienības valde šo rakstu neuzskata par kritiku, bet par institūta tīšu noķengājumu, kas iekļūvis Latvijas Padomju rakstnieku savienības laikrakstā bez valdes zināšanas, tikai aiz referenta Kaupuža un atbildīgā redaktora Granta neatbildīgās rīcības, ko valde kategoriski nosoda. Tāds patš paviršas kritikas tonis minētajā atreferējumā un dažos citos rakstos, nopietni neatsežot esošos trūkumus, ieturēts arī pret Latvijas Valsts izdevniecību, Izglītības ministriju, LVU filoloģijas fakultāti. Turpretim par Latvijas Padomju rakstnieku savienības vai atsevišķu rakstnieku darbu šajā atreferējumā izteikta vienīgi pašslavināšana bez jebkādas kritikas. Rakstnieku savienības valde atzīst, ka trūkumi, kas ir mūsu iestāžu, organizāciju, preses izdevumu vai rakstnieku darbā, jākritizē lietiski, dziļi principāli, objektīvi, bet ne buržuāziskās ķengu preses garā un tonī. Bolševistiskās kritikas asumam jāpamatojas uz asiem faktiem, bet nevis uz insinucijām, tai nesaudzīgi un dziļi iatsež trūkumi un to cēloņi, bet pie tam jādot arī pozitīvi piemēri, lai virzītu mūsu literatūras dzīvi padomju tautas un valsts interešu ceļā, lai audzinātu padomju laudis komunisma un padomju patriotisma garā.

Rakstnieku savienības valde konstatē, ka redakcija nav izpildījusi LK(b)P CK lēmumu pārvēst «Literatūru un Mākslu» par sabiedriski politisku laik-

rakstu, nav piesaistījusi redzamākos zinātnes, mākslas un sabiedrisko darbiniekus, bet ļāvis dažādiem komplikatoriem, negodīgiem caurgājējiem un plagiatoriem, dažkārt slēpjoties aiz vairākiem pseidonīmiem, izmantot laikrakstu kā personālas pelnās avotu.

Rakstnieku savienības valde savā lēmumā uzdeva laikraksta «Literatura un Māksla» redakcijai stingri izpildīt LK(b)P CK biroja 1947. gada decembra lēmumu, nelokāmi ievērot bolševistiskās kritikas principālīti un lietiskību. Lai izveidotu laikrakstu par dziļi sabiedriski nozīmīgu mūsu republikas socialistiskās celtniecības darbā. Rakstnieku savienības valde uzdod saistīt ar laikrakstu plašus mūsu labāko rakstnieku, mākslinieku, zinātnieku, padomju un partijas darbinieku, socialistiskā darba pīmrrindnieku, novatoru kadrus. Rakstnieku savienības valde nosoda līdzšinējo redakcijas koleģijas pasīvitāti un uzdod regulāri sarīkot tās sēdes, lai tā praktiski piedalītos avīzes veidošanas darbā.

Sakarā ar K. Krauliņa rakstu «Latvijas buržuāziskās literatūras apoloģija» («Lit. u. M.», 1948., 4. n-rā), kas nedod A. Brigaderes literārā mantojuma vispusīgu un pareizu novērtējumu no marksistiski ienīsmā viedokļa, nesaista rakstnieces literāro darbību ar vēsturisko laikmetu, neizceļ pilnīgi viņas šķiriski reacionāro lomu latviešu rakstniecībā, ne arī tos darbus, kuriem ir paliekama progresīva vērtība mūsu literatūras mantojumā. Rakstnieku savienības valde nolēma turpmāk rīkot atklātas diskusijas par A. Brigaderes un citu latviešu rakstnieku literārā mantojuma novērtējumu.

LPSR Zinātņu Akadēmijas Literatūras un valodas institūta zinātniskajā padomē, izpildot institūta direktora akademiķa A. Upiša lūgumu, Rakstnieku savienības valde nolēma komandēt savus pārstāvjus A. Griguli un K. Krauliņu.

Pa mūsu materialu pēdām

«KĀ SAVUS UZDEVUMUS VEIC PRESES APVIENĪBA»

Redakcija saņēma «Preses apvienības» republikaniskās nodaļas priekšnieka b. Mitjajeva atbildi uz mūsu laikraksta š. g. 5. nr. ievietoto rakstu par trūkumiem «Preses apvienības» darbā. Vēstulē b. Mitjajevs aizrāda, ka laikrakstā atzīmētie trūkumi apstiprinājās.

«Preses apvienības» darbinieki un pasta aparāts neievēroja jaunās darba apstākļus, realizējot parakstīšanos uz laikrakstiem un žurnāliem 1948. gadam pagājušā gada decembrī, sakarā ar ko parakstīšanās tiraža janvārī kritās.

Novēršot trūkumus, š. g. februārī, salīdzinot ar janvārī, parakstīšanās uz

daudziem preses izdevumiem ievērojami cēlusies: «Padomju jaunatne» — par 3000 eksemplāriem, «Sovetskaja molodež» — 700 eks., «Skolotāju avīze» — 2300 eks., kaut gan vajadzīgais abonentu skaits vēl nav pilnīgi sasniegts.

Februārī palielinājies abonentu skaits arī žurnāliem — «Padomju Latvijas bolševikam» — par 440 eks., «Bolševīk Sovietskoj Latvi» — 206, «Padomju Latvijas skolai» — 360, «Karogam» — 270, «Agitatora bloknotam» — 400. Lai vēl vairāk palielinātu preses izdevumu abonentu skaitu un labāk organizētu to izplatīšanu, «Preses apvienība» veikusi šādus pasākumus: «Literatūras un Mākslā» iespiestais raksts

«Kā savus uzdevumus veic Preses apvienība» apspriests «Preses apvienības» aprīņu nodaļu vadošo darbinieku sanāksmē un aprīņu organizatoru seminārā; raksts ar speciālu pavādrakstu izsūtīts «Preses apvienības» aprīņu nodaļām apspriedēšanai. Rīgā organizēta parakstīšanās uz aprīņu laikrakstiem; kopā ar redakcijām paredzēts organizēt lasītāju konferences Rīgā un aprīņos, pastiprināta iedzīvotāju informācija ar avīžu un radio palīdzību u. c.

Marta sākumā Rīgā paredzēts sarīkot «Preses apvienības» aprīņu nodaļu darbinieku sanāksmi, kurā apspriedīs jautājumu par darba pārskatīšanu. Šaj sanāksmē ieicinās redakciju pārstāvjus.

Citadele, ko sagrāvusi dzīve

Pirmā igauņu padomju mākslas filma «Dzīve citadelē»

V. ROBURS

Ciešā sadarbībā ar krievu padomju kinematogrāfijas meistariem igauņi radījuši lielisku mākslas filmu «Dzīve citadelē», kuras uzņemšanu realizējusi «Lenfilm» un igauņu kino studija. Filma «Dzīve citadelē» radīta pēc Staļina premijas laureata Augusta Jakobsona lugas.

Pašlaik lugu «Dzīve citadelē» uzved daudzus Padomju Igaunijas teatros, un krievu valodas tulkojumā šī luga liekus panākumus guvusi arī uz Maskavas Kamerteatra skatuves.

Luga «Dzīve citadelē» skar lielu un nopietnu tēmu: tā atmasko Padomju Igaunijas inteliģences zināmas daļas tieksmes «aiziet no dzīves īstenības citadelē — tīrās zinātnes pasaulē», atteikties no politikas, no cīņas. Šā tipa inteliģence, noslēdzoties citadelē, domāja noreboties un izvairīties no Pdzdalības tais notikumos, kas risinājās aiz tās sienām lielo politisko sacīcīnājumu laikā, uzskatot sevi par «kulturas» un «zinātnes» cilvēkiem, kas stāv augstāk par parasto dzīves likiem, politiku.

Tādi naīvi un atpakaļrūpīgi uzskati un idejas, kas valdīja buržuaziskajā Igaunijā zināmā inteliģences daļā, izmanāmi arī Padomju Igaunijā un arī pie mums. Viss tas ir kapitalistiskā laika mantojums, kas palicis cilvēku apziņā.

Leņģingradas scenarists L. Traubergs izmantoja lielās kino iespējas, radoši pārveidoja lugas materiālu, levdorojami paplašināja tās ietvarus. Visvairāk pārveidojās lugas galvenā varona profesora Milasa vaibsti, kas filmā vairs nav filologs, bet gan zinātnieks — botāniķis. Tāda izmaiņa scenaristam deva iespēju spēcīgāk motivēt zinātnieka sadursmes ar sabiedrību. Pūru susināšanas specialista profesora Milasa liktenis vispār raksturīgs zinātnieku liktenim kapitalistiskajās zemēs. Jātmājam zinātniekam pēc universitātes beigšanas ir daudz ideju un cerību. Viņš sāk risināt svarīgu problēmu par pūru susināšanu, kas paliecinātu izmantojamās zemes platību par daudziem simtiem hektaru. Bet savus nodomus un plānus viņš nevar realizēt. Igaunijas buržuaziskā valdība, kurai bija svešas darba tautas intereses, vienaldzīgi izturas pret profesora Milasa plāniem. Nevarēdams iemiesot dzīvē savus plānus, sappus un cerības, profesors Milass aiziet no sabiedrības un cilvēkiem, noslēdzas no pasaules, ap savu māju uzcelot žogu, kas to pārvērš par citadelē, šķirni no pasaules.

— Mana māja, — saka profesors, — nav caurbraucama vieta dažādām varām. Manā mājā — mana cietoksni valdu es. Un es negribu zināt par to, kas risinās aiz manas mājas — citadeles sienām.

Tā profesors dzīvoja daudzus gadus, tālu no visas pasaules un politikas. Viņš neredzēja un nedzirdēja, kā viņa tautiešus aizdzina vācu katorgā, kā vācu nometnēs gāja bojā daudzi tūkstoši cilvēku. Klusi un mierīgi rītēja dzīve citadelē.

Bet drīz profesora klusā mitne, viņa citadele, kurā pēc viņa domām nevarēja ielauzties dzīves vētras, nekāda politika, — kļūst par asu cīņu arenu.

Padomju Armija atbrīvo miestliņu, kurā dzīvo profesors. Glābīties no tautas tiesas, profesora māja atrod glābiņu divi redzami fašistiskie slepkavas — koncentrācijas nometnes komandants, profesora pirmās sievas dēls Ralfs un koncentrācijas nometnes galvenais ārsts — viņa brāļa dēls Richards. Izmantojot profesora viesmīlību un politisko aklību, viņi izvērs aktīvu pret-podomju darbību, organizē sprādzienus laukumā, grib nogalināt Padomju Armijas majoru, ar fašistisko pagrīdi organizē radio sakarus.

Paša profesora ģimenē birst nesašķapas. Tā sadalās divās nometnēs.

Profesora otrās sievas bērni ar sajūsmu uzver jaunās dzīves notikumus, grib kļūt par aktīviem tās veidotājiem. Jaunās dzīves vēji arvien spēcīgāk un spēcīgāk lebrāžas citadelē. Padomju Armijā aiziet jaunākais dēls Kārlis, uz Tērbatu aizbrauc mācīties meita Lidija.

Filmā mēs redzam pakāpenisku profesora Milasa pārvēršanos. Notikumi, kas risinās viņa mājā, beidzot pilnīgi atver viņa acis uz dzīvi un piespied piedalīties cīņā. Dzīves brāzmās sākt brukt profesora «citadele». Beidzot viņš pilnīgi saprot, ka savas politiskās tuvedzības dēļ viņš devis fašistiskās iespēju darīt savu nekaitīgu darbu. Tagad viņš saprot, ka viņa mietpilsoniskuma, egoisma dēļ cietuši daudz nevainīgu cilvēku un ka «citadele» nav bijusi nekā vairāk kā fašistisko slepkavu Ralfa un Richarda patvertne.

Filmas nobeigums ir optimistisks. Profesors Milass saprot, ka visas viņa dzīves sāpji un gadiem ilgi iznēsātie plāni beidzot var piepildīties un valstij un tautai ir vajadzīgs viņa darbs. Tāpēc profesors Milass iedegas sajūsmā dzīvot un strādāt tautai. Viņš zina, ka viņa darbs vajadzīgs dzimtenei.

Galvenajās lomās: profesors Milass — nopelniem bagātais Igaunijas PSR skatuves mākslinieks H. Laurus, Ralfs — L. Rajala, Lidija — L. Loata, Richards — A. Sjarovs.

Filmas inscenētājs — režisors G. Rapoportis. Iztelksmīgo un emocionāli dzīlo muziku, kas lieliski papildina filmu, uzrakstījis Staļina premijas laureāts Kaps.

Nav šaubu, ka latviešu skatītājs filmu uzņems ar lielu interesi un atsaucību.

MĀKSLAS DARBINIEKI-PADOMJU ARMIJAI

O. ĀBOLS

PSRS Brunoto Spēku 30. gadadienā pāiet 25 gadi, kopš mākslas darbinieki uzņēmies kulturalo šefību par Padomju Armiju un Floti. Kopā ar visu padomju tautu mākslas darbinieki atzīmēs šo slaveno jubileju kā lielus svētkus.

Liela Tēvijas kara laikā mūsu tauta nežēloja spēkus, lai iegūtu uzvaru pār ienaidnieku. Šis laika posms ir arī padomju mākslas darbinieku radošo spēku augstākā sasprindzinājuma posms. Kā patriotisku pienākumu, kā kaujas uzdevumu mākslas darbinieki pildīja jebkuru norikojumu karavīru vajadzībām. Patriotiska dziesma, mākslinieciskais vārds iedvesmoja karavīrus un deva tiem spēku uzvarēt. Tēvijas kara gados padomju mākslinieki karaspēka daļās, flotes vienībās, hospitāļos, gan frontē, gan aizmugurē, devuši vairāk nekā pusotra miliona koncertu.

Arī latviešu izpildītāju mākslinieku labākā daļa kopā ar varonīgo latviešu strēlnieku divīziju izstājāja tās kauju un uzvaru ceļus. Starp tiem mināmi Rūdolfs Bērziņš, Elfrīda Pakule, Vera Krampe, Milda Puķe, Hermanis Brauns, Aleksandrs Daškovs, Aleksandrs Asiarovs, Zigrida Grīse, Ida Gruzdiņa, Richards Zandersons, Marta Sila, Aleksandrs Ivansons, Kārlis Piesis, Arvids Bērziņš, Tamāra Vitīņa un Irene Stroda.

Kad Padomju Armija izcīnīja pēdējās izšķirošās operācijas pret fašistisko Vāciju un Japānu, atbrīvotās Rīgas mākslas darbinieki veica lielu darbu, apkalpojot karaspēka daļas, kas devās uz fronti, un ievainotos. Tai laikā Operas un baleta teātra kolektīvs sarīkojis caurmērā 50 līdz 60 šefības koncertu mēnesi. Nenogurstot strādāja Krievu drammas teātra un Filharmonijas mākslinieki, sniedzot ik dienas pa šefības koncertam. «Ievainotā karavīra dienas», kurās piedalījās visu mākslas iestāžu darbinieki, bija lielisks padomju pilsoniskā pienākuma un Latvijas mākslas darbinieku patriotisma izpaudums. Šī darba rezultātā nostiprinājās liela un sirsnīga draudzība starp Padomju Latvijas māksliniekiem un PSRS Brunotajiem Spēkiem.

Pēdējos trīs gados šefības darbs ieguvīgs daudz interesantu formu: starp mākslas iestādēm — šefiem un atsevišķām karaspēka daļām noslēgti līgumi par karavīru, seržantu, virsnieku un to ģimeņu māksliniecisko apkalpošanu, kulturalas atpūtas organizēšanu un palīdzību mākslinieciskajai pašdarbībai.

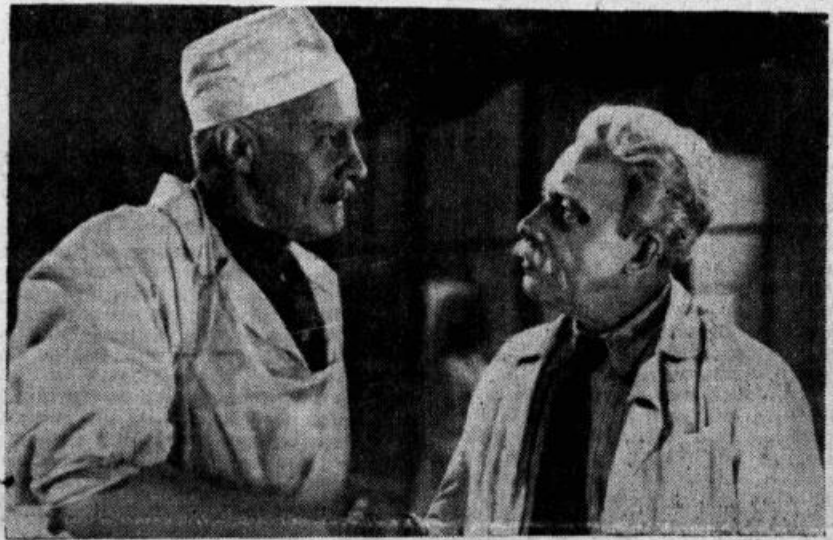
Ar lieliem panākumiem noris izrādes, ko šefi rīko savām karaspēka daļām brīvajā laikā. Mazie nachimovieši allaž ar lielu sajūsmu uzņēma savus pastāvīgos viesus — nopelniem bagātos māksliniekus: Eiviru Brambergu, Nikolaju Barabanovu, Eduardu Miķelsonu, Zani Kallapu, Arvidu Ozoliņu, Jēkabu Mediju, Jāni Ozoliņu, aktierus Stubavu, Tarski, Ķimeli, Fricnoviču, Buni, muziķes Vilmu Ciruli un Lidu Rubeni, režisorus Veru Balunu un Michailu Pjarnu.

Pēckara apstākļos padomju karavīrs uzstāda mākslas darbiniekiem jaunus prasības. Jo nesamērojamā audzis viņa apziņas līmenis, mākslas gaume. Šefības pasākumu trīs mēnešu cikls, kas sarīkots par godu Padomju Armijas 30. gadadienai un ar panākumiem tiek realizēts, ir nopietns solis uz priekšu šefības darba mākslinieciskās un idejiskās kvalitātes padziļināšanā.

Jāatzīst tomēr, ka šai darbā vēl daudz trūkumu. Izrāžu apspriešana un lekcijas par padomju dramaturģu uzvedumiem uz Latvijas teātru skatuve vēl nenotiek kā sistematiski pasākumi. Daudzus koncertus sarīko steigā, iepriekš nesagatavojot. Vēl ir daudz iespēju, kā padarīt interesantākas lekcijas, referātus par mākslas un literatūras jautājumiem, kā arī palīdzēt karavīru pašdarbībai. Nepietiekami karavīrus apkalpo Valsts Konservatorija. Jāizbeidz nepilnvērtīgi, gādijuma rakstura koncerti, tai vietā sniedzot uzlabotas kvalitātes pasākumus — tematiskus koncertus un literāri mākslinieciskus vakarus, lekcijas un referātus, atsevišķu mākslinieku un mākslas kolektīvu jaunrades atskaites. Mākslas iestāžu kolektīvi visā pilnībā atbildīgi par savā pārzinā esošās karaspēka daļas mākslinieciskās pašdarbības stāvokli. Visā drīzumā notiks Baltijas Kara Aggabala mākslinieciskās pašdarbības olimpiāda. Gatavojoties tai, pašdarbības puļciņi gaida no mākslas darbiniekiem visu iespējamo palīdzību.

Šā gada dziesmu svētki karaspēka daļām būs sevišķi nozīmīgs notikums, jo tajos piedalīsies arī karavīru kori. Daļai no tiem ir svešas latviešu dziesmas īpatnības. Tās izprast palīdzēs mākslas darbinieki.

PSRS Brunoto Spēku 30. gadadienu un mākslas darbinieku kulturalas šefības 25. gadadienu Latvijas mākslas darbinieki sagaida ar ciešu apņemšanos stiprināt saites ar Padomju Armiju, netaudīt pūles un enerģiju tās mākslinieciskās apkalpošanas darbā.

Kadrs no igauņu padomju mākslas filmas «Dzīve citadelē»

Kad žurnāla «Karogs» pagājušā gada 4. numurā parādījās Annas Sakses jaunā romāna «Pret kalnu» pirmās nodaļas, Padomju Latvijas lasītāji tam sekoja ar vislielāko interesi.

Plašo sabiedrības slāņu interese par šo darbu pilnīgi saprotama: viena no mūsu levdorojamākajām prozaiķēm, kas jau savos agrākajos darbos bija apliecinājusi labu prasmi asi uztvert raksturīgākās padomju dzīves parādības un ar atzīstamu meistariību iemiesot tās mākslas tēlos, savā jaunajā romānā pacēla vismazāk skartu tēmu latviešu padomju literatūrā — republikas lauku dzīves pārkārtošanas pēckara periodā.

Rīkojot pārrunas par šo romānu, «Literatūras un Mākslas» redakcijas nolūks bija diskusijas ceļā izcelt galvenās romānā izvirzītās problēmas, noskaidrot, kā Anna Sakse izdevies tās atrisināt idejiski un mākslinieciski, sniegt bolševistiski principiālu atsevišķu romāna trūkumu kritiku. Pārrunu dalībnieki V. Vasars, Ignāts Muiznieks, A. Jansons, Edgars Damburs, Cecilija Dinere vispārējos vārdos atzīmēja romāna lielo sabiedriski politisko nozīmi, tās māksliniecisko vērtību. Jāatzīst tomēr, ka šo pārrunu vispārējais līmenis nebija augsts. Rakstos neatrada atspoguļojumu visas tās problēmas un jautājumi, ko Anna Sakse risinājusi romānā. Rakstu autori lielāko tiesu pakāvējas pie atsevišķiem romāna centrālajiem varoņiem, galvenokārt Ozola un Mirdzas, neieilūkojoties dziļāk tanīs sociālā politiskajās un ekonomiskajās izmaiņās, kas notikušas un pašreiz noris Padomju Latvijas laukos. Jāpziņē, ka pārrunu principiāli visai zems līmenis lielā mērā raksturo arī vispārējo latviešu padomju literatūras kritikas līmeni.

Galvenā romāna vērtība ir tā, ka Anna Sakse tajā uzskatāmi parāda, kādas dzīves un būtiskas pārmaiņas Latvijas lauku sētās ienesusi padomju vara, par kuru latviešu tauta cīņojus daudzus jo daudzus gadus, pārmaiņas, kas virza mūsu lauku dzīvi uz priekšu, uz socialismu. Romānā Latvijas lauki parādās nepārtrauktā attīstībā, kur bez mītas un pakāpeniski tiek ielūgtas vecās dzīves formas un to vietā nāk jaunās, līdz kamēr individuālās saimnieciskās formas veidu pamazām sāk nomainīt kolektīvas. Tas ir izcils vēsturisks notikums, vesels lūzums mūsu lauksaimniecības attīstībā un darba zemniecības uzskatos. Tas ir ceļš pret kalnu, kas ir vadošais motīvs šai romānā. Desmiti un simti Padomju Latvijas darba zemnieku uz pilnīgas brīvprātī-

Par Annas Sakses romānu «Pret kalnu»

Noslēdzot pārrunas*)

bas pamatiem sāk apvienoties lauksaimniecības arteļos. Viņi ir pārliecināti, ka, noārdot savu šauru privatsaimniecību robežas un apvienojot tās kolektīvas, būs iespējama daudz straujāka virzīšanās uz priekšu, ka tikai pārejot uz augstākām ražošanas formām lauksaimniecībā, ir iespējams šajā laikā panākt strauju dzīves labklājības līmeņa pacelšanos. Annas Sakses romāns «Pret kalnu» dod plašu ainu par to, kādos apstākļos radās un veidojās šī darba zemnieku atzīna. Tā izauga nīkās šķiru cīņas apstākļos, asā sadursmē ar padomju varas ienaidniekiem — latviešu buržuaziskajiem nacionālistiem, ar tiem kaitīgajiem uzskatiem un aizspriedumiem cilvēku apziņā, ko kā riebīgu mantojumu esam saņēmuši no kapitalistiskās sabiedrības un kas viliem līdzekļiem cenšas traucēt mūsu tautas varonīgo dzīves atjaunošanas un jauncelmes darbu.

Bet tas viņiem neizdodas. Uzvar padomju cilvēks, Leņģina-Staļina partijas ideju nesējs un paudējs. Uzvar cilvēks, kura neizmēlamos radošos spēkus atraisīja padomju vara, nodrošinot tam neaprobežotas iespējas piedalīties valsts ekonomiskajā, politiskajā un kulturalā dzīvē.

So dzīvo, uzvarošo padomju cilvēku Anna Sakse zīmē ar lielu mīlestību, cenšoties pēc iespējas dziļāk un daudzveidīgāk attēlot viņa dzīvi un darbu, pārdzīvojumus un tieksmes.

Un attēlojot to, rakstniecei izdodas parādīt mūsu laika lielumu, padomju dzīves bagātību un pretstatā tam — buržuaziskās Latvijas iekārtas ekspluatatoriskā dabu.

Romānā tēlotie padomju cilvēki tikai nesen uzzājuši uz jaunās dzīves ceļu: Ozols, Mirdza, Elza, Zenta, Bauska, Upmalis, Vanags lielāko savas dzīves daļu pavadījuši buržuaziskās Latvijas apstākļos. Dzīvē viņus pacēlusi padomju vara, tā viņiem deva radošā darba bezgalīgu prieku. Dala no viņiem, kad padomju dzimtenei draudēja briesmas, ar ieročiem rokās stājās pret ienaidniekiem, dala — tikai pēc Tēvijas kara aktīvi ieslēdzās socialistiskās celtniecības darbā. Romāns stāsta par to, ar kādu neatlaidību, cīņas gribu un sīkstumu viņi pārvar visas grūtības, nostiprinot padomju varu laukos, virzot tos uz socialisma ceļu. Šie ļaudis iemieso sevi lielu moralisku cildenumu, jo viņu morale ir glūži pretēja kapitalistiskās sabiedrības cilvēku moralei, kuras princips bija: «...vai nu

tu aplaupi citu, vai cits aplaupā tev; vai nu tu strādā citiem, vai viņš tev; vai nu tu esi vergturis, vai arī pats esi vergs... Ja es saimniekoju uz šī zemes gabala, man nav nekādas daļas gar citiem...»). Gluži citāds ir padomju cilvēks un viņa morale, ko redzam arī Annas Sakses romānā. Tie ir pašizliedzīgi dzīves augspū veidotāji, bet celt dzīvi uz augšu viņi var tāpēc, ka savā dzīvē un darbā vadās no komunistiskās morāles augstajiem principiem, pirmajā vietā liekot nevis personīgās, bet sabiedrības, valsts intereses. Tādu cilvēku kā Ozols, Mirdza, Upmalis, Vanags Padomju Latvijas laukos nav mazums, katrs no viņiem nes sevī kādas būtiskas, tikai viņam piemērotas rakstura īpašības, taču visus viņus vieno lielā atbildība valsts un tautas priekšā.

Ozola tēla Anna Sakse radījuši spēcīgāko lauku bolševika tēlu latviešu padomju literatūrā. Viņš ir bolševistiska stila darbinieks, kas ar lielu atbildības sajūtu realizē partijas un valdības politiku laukos, ir spējīgs organizators un labs audzinātājs, kas necieš birokratismu un tūlību darbā. Protams, viņš nav bez vainām (ko nosoda A. Jansons), kurš kā cilvēks un komunistis jau būtu sasniedzis pilnību. Bet viņš ir pievilcīgs un dziļi cilvēcis. Viņš vienmēr aug un attīstās kritikas un paškritikas ugunīs. Tieši šī apstākļi izpaužas viņa kā jauna komunistu un partijas darbinieka nesamierināšanās ar sasniegtu, neremdināma alka vairāk zināt un sasniegt, kas ir ikviena komunistu labākā īpašība. Komunistu Ozola un Rendnieka darbībā ikviens lasītājs lielā mērā saskatīs bolševiku partijas nemīgtās rūpes par mūsu republikas lauku dzīves tālāku attīstību, Leņģina-Staļina partijas gudro un tālredzīgo politiku, kuras mērķis pacelt mūsu lauku dzīves saimniecisko un kulturalo līmeni uz daudz augstākas attīstības pakāpi.

Loti pievilcīgi romānā tēlotie lauku jaunieši. Vispilnīgākais viņu vidū — komjaunietis Mirdzas gaišais tēls, kuram pareizi un ar lielu mīlestību noraksturojusi Cecilija Dinere. No Mirdzas strāvo mūžīga trauksme, gaiši un cildeni nodomi, kurus viņa karsti vēlas realizēt un nežēlo enerģiju, lai panāktu to. Labākais viņā ir tas, ka viņa nevar

iedomāties sevi ārpus sabiedrības, ārpus dzīves celtniecības darba. Mirdza ir pagasta komjauniešu un jauniešu dvēsele, drosmīga, nesavtīga, labākā gudrās un darbīgās padomju jaunatnes pārstāve, kas karsti mīl savu socialistisko tēvzemi, vienmēr seko bolševiku partijas norādījumiem un gatava visus spēkus atdot mūsu lauku dzīves uzplaukumam. Tādi cilvēki kā Mirdza var izaugt vienīgi pie mums — brīvajā padomju zemē. Viņas idejiskums un morālā skaidrība, trauksme uz priekšu, bezbalbība šķēršļu pārvēršanā — valdzina lasītāju un liek iemīlēt viņu, tāpat kā spēcīgi zīmētos Bausku, Upmali, Plzu un Zentu — mūsu lauku dzīves aktīvos celtniekus un veidotājus, jauniešu priekšpulku, bolševiku partijas palīgu un rezervi.

Tik plaša pozitīvo tēlu galērija, tēlu, kuros mēs jūtam pilnasinīgus reālus padomju cilvēkus ar bagātu dvēseles dzīvi, psiholoģiski dziļi tvērtiem pārdzīvojumiem, jāatzīst par lielu guvumu ne tikai Annas Sakses romānā, bet latviešu padomju literatūrā vispār.

Blakus padomju cilvēka domu un jūtu skaistumam, viņu centieni un cīņas dīzenamam par vēl labāku latviešu tautas nākotni lieļājā padomju tautu saimē romānā Anna Sakse visā kailumā un riebīgumā atsedz mūsu tautas nodevēju izkurtējušo un nodziedzīgo dabu. Dūmiņu Pēteris, Dūmiņu Irma, Dūmiņu Gusts, Sarkaļu Viļums, mācītājs Grēbers, Maiga Rasmane — lūk, vesela blēžu un slepkavu plejāda, ko savas miesās rūpīgi bija iznēsājuši kapitalistiskā sabiedrība. Jūtot savas kundzības beigas padomju varas apstākļos, kad valsts vadības stūri cēši un uz visiem laikiem saņēmušas strādnieku un darba zemnieku varenās rokas, šie budži un vācu fašistu algotņi ķēras pie beidzamajiem līdzekļiem, — ar sabotažu un labāko Padomju Latvijas lauku iedzīvotāju noslepikavošanu viņi cer nobremzēt padomju varas organu darbu laukos. Annas Sakses atfēlojumā šais neliešos mēs varam labi saskatīt buržuaziskās Latvijas valdošo šķiru raksturīgākos vaibstus: pļēsonīgo ekspluatatoru dabu, asinskāri, galējo morālo pagrimumu, kas jo uzskatāmāk un asāk parādās šķiru cīņas apstākļos.

Un mēs redzam, ka tauta novēršas no viņiem, izmet viņus no sava vidus kā grūžus, kas piesērē latviešu darba zemnieka lauku sētas tīros pagalmus. Tautas svēdru un astiru tīkotājiem nav un nevar būt vietas padomju sabiedrības veselajā organismā.

*) Skat. «Literatūra un Māksla» 3.—6. nr.

*) V. I. Leņģins. «Komunistiskās jaunatnes savienību uzdevumi» 16. lp.

LATVIEŠU TAUTAS INSTRUMENTU ORKESTRIS

Latvijas PSR Valsts filharmonijas laiviešu tautas instrumentu orķestra organizēšana iesākta un visumā pabeigta 1947. gadā. Dažu mēnešu darbs ir pierādījis, ka orķestra ceļš un attīstība iet pareizā virzienā.

Latviešu tautas instrumentu orķestris, par kura dibināšanu kopš vairāk nekā desmit gadiem lika priekšus un runāts, šodien ir pilnīgi reāla un dzīves-spējīga muzikāla vienība. Tādēļ pilnīgi dabiska un saprotama tā uzmanība un interese, ar kādu sabiedrība vēro orķestra turpmākos soļus. Kaut arī vēl nav viss pabeigts un nav vēl visi tautā lietotie instrumenti pārbaudīti un uzņemti orķestrī, tā pašreizējais pamatsastāvs, par kuru jau tiku rakstījis šī laikraksta slējis, ir pietiekams, lai varētu iesaistīties mūsu valsts koncertu dzīvē. Orķestrī uzņemtais instrumentu skaits ir pilnīgi pietiekams, lai mums būtu skaidri pārdzjami tie ceļi un paņēmieni, kā varētu attīstīt instrumentu labās īpašības un novērst slīktās.

Jaunajam orķestrim lemts ieņemt redzamu vietu mūsu zemes kultūras dzīves attīstībā. Sīs uzdevums izpauziesies (būtībā jau izpauzās) tādejādi, ka orķestris būs tas centrs, kurā tiks sakopoti, sistematizēti un praksē pārbaudīti visi materiāli par mūsu tautas instrumentiem un līdz ar to arī tautas instrumentu orķestra attīstību. Valsts filharmonijas tautas instrumentu orķestri tiek atrisinātas problēmas par instrumentu veidu un skaņojumu, noskaidrota instrumentu nozīme un vieta orķestrī, saskaņā ar šīsdienu prasībām pielietoti dažādi uzlabojumi, tiek izstrādāti un papildināti spēles paņēmieni un instrumentiem, sastādīts arī orķestra repertuārs, kas līdz šim neeksistēja utt.

Sakopojot zināšanas un pieredzi, Tautas instrumentu orķestris grib veicināt sev līdzīgu orķestru attīstību, noskaidrot visas neskaidrības un šaubas šāda orķestra organizēšanas gaitā. Ka interese tautā par tautas instrumentu orķestrī lielā, to pierāda daudzi man adresēti pieprasījumi šādu orķestru organizēšanas jautājumos.

Visā drīzumā Valsts filharmonijas tautas instrumentu orķestris dosies koncertbraucienā pa mūsu republiku, lai uzskatāmi iepazīstinātu darba ļaudis ar orķestra sasniegumiem. Tad būs iespējams tūlīt apspriest ar ieinteresētām personām un organizācijām visus jautājumus, kas saistīti ar šādu orķestru dibināšanu un vietām.

Nav nekādu šaubu, ka visi, kas darbojas mūsu tautas instrumentu attīstības laukā, tikai ciešā sadarbībā un ar Valsts filharmonijas orķestrī centrā spēš sasniegt vēlamus panākumus un augstu pacelt mūsu nacionālo instrumentu attīstību. S. Krasnopjorovs

Katrijas PADOMJU KOMPOSITU SAVIENĪBĀ

Paplašinātā komponistu jaunrades apspriedē, piedaloties arī Radiokomitejas, Valsts izdevniecības, «Bellacorda» un Republikāniskā Tautas Mākslas nama pārstāvjiem, N. Grinfelds referēja par dziesmām, kuras Tautas Mākslas nams izvēlējies savam izdodamajam dziesmu krājumam. Jauno dziesmu autori: Jēk. Mediņš, J. Ozoliņš, A. Zilinskis, M. Zariņš, N. Zolotonoss. Starp noklausītajām dziesmām izcelās Jēk. Mediņa «Met jaunu tiltu» (V. Luksa teksts) — korim, M. Zariņa «Es dziesmu dzirdēju» (J. Sudrabkalns) — solo balsij un A. Zilinska «Ar dziesmu mēs izgājām kaujā» (V. Luksa) — masu dziesma.

Planists Pečerskis atskaņoja Marģera Zariņa jaunāko klavierdarbu: divi

«KOMUNISTISKĀS PARTIJAS MANIFESTA» 100 GADI

Atzīmējot «Komunistiskās partijas manifesta» 100. gadadienu, Latvijas PSR Revolucionārais muzejs drīzumā atklās izstādi, kas atspoguļos «Komunistiskās partijas manifesta» rašanās un izplatīšanās gaitu. Izstādē būs redzamas daudzas fotografijas un dokumenti, kas rādīs arī pašu darba autoru — Marksa un Engelsa — dzīvi un darbību 1848. gada revolūcijā, dokumentus par Marksa un Engelsa 1871. gadā radīto pirmo Internacionāli, attēlus par Marksa apcietināšanu u. c.

Izstādes apmeklētāji redzēs visus «Komunistiskās partijas manifesta»

dejas no topošā cikla «Latvju danči». Skanarba iztirzājums izraisīja ļoti spriegas, principālas debātes par folkloras materiālu izmantošanas metodi, apdares, ietēra veidu mūsdienu muzikā. Pārrunās piedalījās: N. Grinfelds, P. Pečerskis, Jēk. Graubiņš, M. Goldina, J. Ivanovs, Jēk. Mediņš, A. Kalniņš, P. Smilga un N. Zolotonoss.

P. Smilga pēc atgriešanās no Lietuvas komponistu plenuma referēja par Lietuvas Padomju komponistu savienības dzīvi un darbību. Iepriecināja lietuviešu komponistu lielā aktivitātē, kritika un paškritika jaunrades apspriedēs. Tai zinā latviešu padomju komponisti var no saviem tuvajiem kaimiņiem daudz ko mācīties. M. Z.

izdevumus latviešu valodā, tāpat arī daudzās citās valodās. Tur būs redzams arī «Komunistiskās partijas manifesta» tulkojumā divdesmit četrās austrumu tautu valodās.

«Komunistiskās partijas manifesta» 100. gadadienu gatavoja atzīmēt arī LVU studenti un mācības spēki. Daudzās fakultātēs notiks teoretiskas konferences. Ekonomiskās fakultātes studenti gatavo 6 referātus par «Komunistiskās partijas manifestu», tā rašanās laikmetu un vēsturisko nozīmi. R. A.

dejas no topošā cikla «Latvju danči». Skanarba iztirzājums izraisīja ļoti spriegas, principālas debātes par folkloras materiālu izmantošanas metodi, apdares, ietēra veidu mūsdienu muzikā. Pārrunās piedalījās: N. Grinfelds, P. Pečerskis, Jēk. Graubiņš, M. Goldina, J. Ivanovs, Jēk. Mediņš, A. Kalniņš, P. Smilga un N. Zolotonoss.

dejas no topošā cikla «Latvju danči». Skanarba iztirzājums izraisīja ļoti spriegas, principālas debātes par folkloras materiālu izmantošanas metodi, apdares, ietēra veidu mūsdienu muzikā. Pārrunās piedalījās: N. Grinfelds, P. Pečerskis, Jēk. Graubiņš, M. Goldina, J. Ivanovs, Jēk. Mediņš, A. Kalniņš, P. Smilga un N. Zolotonoss.

VOLSTRITA SEJA

M. RASA

Amerikāņu finacists — visriebigākais kapitalisma produkts. Nekauņigs, pašpārliecināts un alkatīgs, viņš iedomājas, ka pasaule pieder tikai viņam. Vina altaris ir birža, bet nauda — viņš dzīves jēga. Viņš valda, viņš ieko, viņš izdod dolaru demokrātijas likumus vienīgi pateicoties naudai. Bez naudas viņš kļūst par nīcināmu ziepju burbuli, ko radijusi birža un spekulācija. Viņa dzīves vienīgais mērķis — peļņas alka. Un viņš taisa naudu no visa kā: no asarām, bēdām un nelaimes. Kā akis trans, kas arņij sev līdzīgo paliekas, viņš mīda kājām likus, vietnot rokā čeku grāmatīnu. Viņš ir nežēlīgs, veikls un bez jebkādiem principiem, netic it nekam un nicina cilvēkus. Kad kapitālistiskā pasaule raustās bada vai kara konvulsijās, — viņš pašapmierināti aprēķina un saskaita dividendes. Kad cilvēce baigi gaida tuvojošos nelaimi, viņš izdara kārtējo aprēķinu, vadoties no konjunktūras uzplaukuma vai pazemināšanās. Taš ir nežēlīgs spēlmanis, kam nav ne sirdsapziņas, ne goda.

Tādu to tēlo arī Teodors Dreizers. redzamākais amerikāņu rakstnieks — realists, lielu piekrišanu guvusi romānu «Māsa Keris», «Genijs» un «Amerikāņu traģēdija» autors romānu «Financists»; Francka Aldžerona Kaupervuda persona, Šis romāns ir pirmā «Vēlēšanās triloģijas» grāmata.

Ar lielu spēku progresīvais amerikāņu rakstnieks apzīmēto ierēvēju un kapitalisma haizivju, Volstrita varoņu — Amerikas finanču magnātu pasauli. Romāns «Financists» un tā turpinājums «Titans» nav autora fantāzijas auglis. Šie romāni radīti, sīki un rūpīgi izpētījot pazīstamāko amerikāņu miljonāru — Vanderbilta, Dāna Peirponta Morgana, Rokfelleru un citu «60 gimeņu» pārstāvju biografijas, kuri patlaban pretendē uz visas pasaules likteņu pārvaldīšanu un mēģina uzspiest cilvēcei savu nežēļu gribu.

Kapitalistiskās Amerikas attīstību finanču oligarhijas virzienā — imperialisma laikmetu — rakstnieks attēlojis patiesā apgaismojumā — kā nepārtrauktu vilību, valsts kasei apzagšanas, netikumu un noziegumu virkni. Volstrita valdnieku izcelšanās autors šai grāmātā parādījis visā to nepievilcīgajā kaullumā.

Aziotāža, kas pēc 1890. gada pilsoņu kara iestājās Amerikā, raksturīga ar nesaudzīgu tautas bagātību izlaupīšanu, ko realizēja dažī veikli krājnieki. Viņi pievāca Amerikas dabas bagātības kurām būtu jākalpo visai tautai, un sāka tās izmantot saulīnas bezprincipa savtīgo komersantu labā. Viņu bandidiskās metodes rod sev pilnīgu attaisnojumu brīvās konkurences, individuāla un neierobežotā egoisma zemē, ar ko arī patlaban tik daudz lepojas maršāli un daliesi, uzverot šos principus kā «Atlantijas civilizācijas» auzstākos sasniegumus.

Si civilizācija ļāva Morganam, Rokfelleram, Melonam un dažiem citiem

* Drīzumā iznāks Latvijas valsts izdevniecības apgādā.

finanču magnātiem nežēlību un noziegumu ceļā kļūt par Amerikas saimniekiem, sagrābt savās rokās 60 proc. tās bagātību, iegūt fantastiskus ienākumus ar milzīgu kapitālu palīdzību, kas savukārt iegūti krāpnieciskās spekulatīvās operācijās.

Dreizers romānā «Financists» parāde ne vien pasakaino bagātību rēbīgo sagrābšanas tehniku, bet arī visu finanču oligarhijas dūžu garā nabadzīgo un tukšo iekšējo pasauli, viņu nežēlojamo filozofiju un lēto morāli.

Rakstnieks spilgti tēlo, kā amerikāņu civilizācija uzvedusi Kaupervudu un domām, ka cilvēkiem jādzīvo uz citu cilvēku rēķina, tāpat kā dzīvo jūras dzīvnieki, apriņot viens otru.

Jau zēna gados Kaupervuds ieraudzījis akvārijā, kā jūras vēzis apriņ citu, mazāk veiklu jūras dzīvnieku. «Bez jebkādas līdzjutības viņš lūkojās saplōsitājā upurī un tad pievērsa skatu uzvarētājam. Tā arī, laikam, jēbūt, nodomāja viņš, upuris nepietiekami izveicis, bet jūras vēzim nav no kā pārtikt... Kā veidojas dzīve? Viņas dzīvī būtnes dzīvo uz citu rēķina, jūras vēži dzīvo uz vājāko jūras dzīvnieku rēķina. Bet kas dzīvo uz jūras vēžu rēķina? Cilvēki, protams. Bet kas uz cilvēku rēķina? Varbūt, citi cilvēki?»

Tā akvārijā dzimst amerikāņu finacista visai elementārā filozofija. Kapitalistiskajā pasaulē visi līdzekļi, noderīgi, lai sasniegtu bagātību — nolēma viņš, Uzvarētājam arvien talsnība; kam spēks, tā likums. Finacistam Kaupervudam šī atziņa kļūst par dzīves bioloģisko likumu. Jo slīkāk «vājākiem», Jo slīkāk milzīgajam tautas vairākumam, kam jākalpo par mēsoļujumu veiksmīgām biržas spekulācijām, kam jābūt par darba lopņiem, virsvērtību ražojošām gigantiskām fabrikām.

Jau bērnībā Kaupervuds iesāk spekulēt. Dreizers citā apgaismojumā parādē visu lielo amerikāņu komersantu leģendāro bērnības laika sekmju motīvu. Kaupervuds trīspadsmit gadu vecumā ģeniali, bez graša kabatā, «pārdod» neesošu un aizstāvējušos ziepju partiju un tādā kārtā iesāk savu spožo karjeru. Pēc tam viņš pievērsās biržas operācijām, pērk uz termiņu un pārdod terminēti, iedzīvojas krietnā mantā, uzpērk ierēdņus nelikumīgā ceļā, uzpērk pilsētas koncesijas Filadelfijā, radot pilsētas aizņēmuma sertifikātu kursa mākslīgās svārstības.

«Tādus trikus arvien uraktizēja biržā, kad lieta bija saistīta ar vērtībām, kas atradušās viena cilvēka vai vienas grupas neierobežotās kontroles varā. Šī kombinācija ne'ar ko neatskīrās no tām, kurās vēlāk veica ar «Iri», «Standard Oil», «varas», «cukura», «kviēšu» un visādām citām akcijām», raksta Dreizers.

Tiesām tikai tādā kārtā varēja rasties neaptveramās amerikāņu miljardieru bagātības, kas savukārt pakāpeniski pārvērtās viņus par monopolistiem. Tā radušies vislielākās amerikāņu kapitāla haizivs — banku karaļa Morga-

na 77 miljardi dolaru, Melona gadskārtējais ienākums 44 miljoni dolaru un citu Volstrita plēsoņu mūizīgās bagātības.

Cietis sakāvi, Kaupervuds nonāk cietumā. Tiesas procesā viņu cenšas nogremdēt lielākās haizivis. Bet tā ir tikai viņa auģšanas slimība. «Financista» turpinājumā — romānā «Titans» Dreizers parāda Kaupervudu, kas pēc atbrīvošanas no cietuma pērcējas uz Čikāgu. Te viņš nododas jau lielāka mēroga finanču operācijām un «kļūst par finanču titānu. Bet indīgās naudas kāres valdzināts, viņš nerod vairs nekādu apmierinājumu nedz dzīvē, nedz mīlestībā, nedz arī pašā šai nelaimīgajā kārē, kas vērsās pret viņu pašu.

Visā parastais kapitalistisko plēsoņu paņēmieni arsenāls — uzpirkšana, apmēlošana, kukuļu pēmsana — parādīts «Financistā» un «Titānā», izmantotot konkrētus, patiesus faktus no Amerikas kapitalisma vēstures, Te arī Panamas afera un Čikāgas biržas krachis, un desmitiem citu sīku un lielu noziegumu, kas rada atbaidošu, riebiņu, neauglīgu, kaitīgu, kaut arī gribasspēka enerģijas piesātinātu finančistu darbību.

Tomēr Dreizers šai romānā neizvairās no zināmas sava varoņa romantizēšanas. Viņš brīžiem it kā apbrīno Kaupervuda enerģiju, darījumu meistarskolu stilu, viņa spēku un tam pretī nestāda darba ļaužu sociālos spēkus, kuriem gala rezultātā jāsalauz finanču titānu pašpārliecinātā gaita, jo viņi soļo uz māla kājām. Tas tāpēc, ka 1912. gadā, kad iznāk viņa romāns, Dreizers vēl tikko sāk iepazīties ar tām revolucionarajām pozīcijām, kas sevišķi spilgti parādās «Amerikāņu traģēdijā», kurā viņš vairs nesvārstās kapitalisma galīgā apspūdzībā. Iši pirms nāves Dreizers iestājas amerikāņu komunistiskās partijas rindās.

So pasaules uzskatu Dreizers pauž arī savā pēc nāves iznākusajā romānā «Balsts», kurā viņš parāda kapitalismā vilušu finančistu Solonu Barnsu. Barnss izpratis, ka kapitalistisko dzīvi nav iespējams apvienot ar taisnīgumu un cilvēku mīlestības ideāliem. Sīs «uzlabotais» Kaupervuda izdevums, protams, neattaisno finacistus, bet pasvītīto, ka godīga cilvēka dzīve ir nesavienojama ar finanču operāciju darbību. Barnss, pārliecinājies, ka banku un biržas pasaule naidīga tautai, ka kapitalisms nomāc un žņaudz cilvēkus, atstāj šo melu, nežēlību un noziegumu pasauli, tāpat kā Dreizers atstāja buržuazisko sabiedrību.

Iestājoties Amerikas komunistiskajā partijā, Dreizers rakstīja, ka arvien dziļi ticējis tam, ka Savienoto Valstu un visas pasaules strādnieki ir sava likteņa saimnieki un savas nākotnes kalēji, ka finanču magnāti, kas uzstājas kā pasaules valdnieki, nolemti bojā ejat. Viņš dziļi ticēja padomju tautas spēkiem, Padomju Savienības varenībai, kas vēsturē guvusi vislielāko uzvaru. Tāpēc arī mūs nevar iebiedēt trakotošo amerikāņu finanču oligarhijas dūžu zemiskās noziedzīgās tieksmes, Vēsture viņiem jau nolēmusi bargo bojā ejas spriedumu.

Cinītāji par mieru un demokrātiju

Augstu kalnu aizās virs Weicīgajām ielejām, kas zālo pateicoties cilvēku mūizīgajam darbam, dzīvo viens no mūsu laika visprogresīvākajiem domātājiem — Ķīnas kompartijas vadonis Mao Cze-Duns. Ar pilsoņu un pretjapanu kara frontēm atšķirts no visas pasaules, viņš divdesmit gadus nodzīvojis blokādes lokā. Bet arī tas nespēja viņu atraut no savas tautas. Mao Cze-Duna domas izlaužas cauri blokādes lokam un iedvesmo Ķīnas revolūciju.

Mao talants ir daudzpusīgs un spilgts. Tiesī viņš izstrādāja stratēģiju, kuras rezultātā varēja rasties un attīstīties armija tehniski spēcīgāka pretinieka ielenkumā.

Lija Sao-Cze, kas uzskatāms par iabāko marksisma teorijas pazinēju Ķīnā, man teica: — Mao Cze-Duns izstrādāja teoriju par marksisma piemērošanu Ķīnas apstākļos, pārvērdzēdams marksismu par četri simti piecdesmit miljonu tautas ieroci.

MAO CZE-DUNS

ANNA LUIZE STRONGA

Mao Cze-Duns ir plečīgs cilvēks ar lēnām, zemnieciskām kustībām. Viņa apalā seja ar augsto pieri zem blezājiem, tumšajiem matiem un vēriģās melnās acis it kā izpauz atturību un mieru, bet kad viņš smaida, tajās atspīd dzīvs humors.

Viņš bija tumšzīlā kokvilnas auduma kostīmā, kādus nēsā trīs miljoni tautas armijas kareivju un valsts kalpotāju. Viņa kustības ir nosvērtas, bez jebkādas steigas un pauz mierīgu draudzību.

Kamēr mēs sēdējām uz lēzenas māla terases, zēna ābeles, skaistā tumšmatainā Mao sieva gatavoja mums aizādu. Mao mēlīna spilgtā kokvilnas tērpā, rotādamās pie tēva kājām, reizēna uzrāpās viņam uz ceļiem un, sapēmusi glāstus, atkal nolaidās zemē.

Jau mūsu sarunas sākumā es ievēroju, ka no kalna nogāzēs, pēdas piecdesmit virs Mao alas, kaut kas uz mums raugās. — Kas tur? — es jautāju, nodomādama, cik viegli būtu nomest bumbu uz mūsu terases; vai tiesām Mao Cze-Duna mājokli neapsargā? — Tie ir kaimiņu ģimeņu bērni, — atbildēja Mao. — Viņi interesējas, kas tā par ārzemju viešņu pie manis... Bērni raudzījās lejup, bet netrokšņoja.

Mao atbildēja uz maniem jautājumiem valdsirdīgi un tiesī.

liešanu Can Kai-Si un no Can Kai-Si — mums.» Bet reakcionāros priekšstāvjus tas apzīmēja par «papīra tīģeriem» (tādas figūras no papēra izgatavo ķīniešu svētkos).

— Tie izskatās ļoti drausmīgi, — viņš teica, — bet tiklīdz sāk liet lietus, tie pārvēršas ķiseļi.

Mao man teica, ka valodas par karu starp Ameriku un PSRS viņš uzskata par dūmu aizsegu, ko izlauduši reakcionāri, lai slēptu savus īstos nolūkus — pakļaut kapitalistiskās zemes Amerikas kontrolei.

Mao ieguvūs plašu un vispusīgu izglītību. Viņš mācījies Peķīnas universitātē notikumiem bagātajos 1919. un 1920. gadā, kad studenti, pazīstamās «4. maija» kustības apvienoti, aktīvi cīnījās par Ķīnas nacionālajām interesēm.

Mao ir ķīniešu klasiskās literatūras pazinējs un smaiks ķīniešu operas mākslas cienītājs. Lai ilustrētu kādu parādību, viņš viegli un daudz citē pēc atmiņas. Viņš nav arī slīkts dzejnieks, taču dzejai atlika ļoti maz laika.

dīšanas iespēju Ķīnā. Viņš domāja, ka tādu rajonu var radīt kalnos starp vairāku provinču robežām. Bet pēc tam šim rajonam vajadzēja kļūt par bazi atbrīvošanas kustības izplatīšanai pa visu zemi. Vairāki tādi rajoni, kas radīti pirms divdesmit gadiem, mūsu dienās pārvērtušies par milzīgu atbrīvotu teritoriju.

Mao Cze-Duns ne reizes nav izbraucis no Ķīnas. Divdesmit gadus viņš pavadījis atālās valsts provincēs un šā laika lielāko daļu dzīvojis pat bez pasta satiksmes ar pārējo pasauli. Un tomēr Mao ir skats uz visu pasauli. 1946. gada augusta beigās viņš sarunā ar mani citēja teikumu no A. A. Zdanova runas par literatūras jautājumiem. Alās, kurās strādā partijas avīze un radio-stacija, ļaudis divdesmit četrās stundas dienā pieraksta visu, kas notiek pasaulē.

Paplašinādams savas zināšanas visdažādākajās nozarēs. Mao bieži sarunājas ar zemniekiem par lauksaimniecību; no šīm sarunām radās «kampanja par ražošanas palielināšanu», kas Janjanas pierobežas rajonu paglāba no bada blokādes laikā. Sarunā ar mani Mao dzīvi interesējās par visu, ko es viņam slāstīju par Ameriku: par tās politisko un ekonomisko dzīvi, par iekšēnu. Ja pie viņa ierodas ārzemju korespondents, Mao sīki iztaujā viņu par visām redzētajām zemēm.

Pēdējo reizi ar Mao es sarunājos 1947. gada februārī, pirms manas izbraukšanas no Janjanas.

Tanī laikā lidmašīnu uzlidojumu un iebraukuma draudi piespieda evakuēt sievietes, bērņus un iestādes, bet Mao Cze-Duns un Centrālās Komitejas sekretari pārvietojās grūti saskatāmās aizās, kas atradās desmit jūdžu attālumā no pilsētas. Tomēr šai vakarā viņi ieradās pilsētā, lai noskatītos jaunās lūgas pirmizrādē, kas bija vēlīta zemes reformai.

Pēc izrādes Mao ieaicināja mūs kādā pusgastruvē aizā. Lai būtu silts, zīpneš novietota aizā trauku ar kvēlojo-

šām ogļēm, aizās apgaismošanai atnesa sveces, bet atvaidīšanās vakarinām — tēju, ķirbju sēklas, cepumus un cukurotus zemes riekstus.

Mao Cze-Duns brīdināja mani, ka ar pēdējo amerikāņu lidmašīnu man būs jāizlido.

— Citādi, — teica viņš, — var paiet gads un vairāk, iekāms mums izdosies jūs aizvadīt.

Neskatoties uz smagajiem apstākļiem, Mao un viņa līdzstrādnieki bija mierīgas apņēmības pilni par savu galīgo uzvaru; sarunā ar mani viņi pastāstīja par «ģenerālo uzbrukumu», kuru bija nodomājuši sākt 1947. gada rudenī.

Iepriekšējā lidmašīna piegādāja man kāda Nujorkas drauga vēstuli. Tanī bija daudz nemiera. «Mūs sagaida smagas, rūgtas dienas. Mūsu progresīvajiem darbiniekiem līdz šim neizdodas ietekmēt Amerikas ārējo politiku. Es ceru, ka Ķīnas komunistiem nav nekādu iluziju par to, ko darīs Amerikas valdība.» Vēstulē es parādīju Mao. Viņš pasmaidīja. Tiesām, viņam nebija nekādu iluziju. Bet viņš uzskatīja, ka Amerikas progresīvie darbinieki pārāk iebaidīti no Amerikas reakcionāriem. «Amerikas imperialisms spēcīgs, — teica Mao, — bet tai pašā laikā tas ir arī nespēcīgs. Jāsaprot tā spēka un nespēka raksturs. Amerikas reakcionāram jānes smaga nasta, — smaidot turpināja viņš, — tam jāatbalsta visas pasaules reakcionāri. Bet ja viņš nespēs tos atbalstīt, tad ēka, kas būvēta uz viena nedroša staba, sabruks.»

Kad es ieminējos par atoma bumbu, Mao atbildēja:

— Atoma bumbas dzimšana bija Amerikas imperialistu nāves diena, jo visas savas cerības viņi liek tikai uz bumbu. Galu galā ne bumba iznīcinās tautu, bet tauta iznīcinās bumbu.

Bija pāri pusnaktij, kad beidzās mūsu sarunas.

Nākamajā rītā es izlidoju uz Beipinu, bet Mao pārvietojās aizā, kas atradās vēl dziļāk kalnos.

Ziemeļķīnas un Mandžurijas sādās valda mierīga pārliecība, ka tauta izturēs, ka tās lieta, brīvās un demokrātiskās tautas lieta, augs un vērsīsies priekšā.

